

Transparentnost Srbija

pregled aktivnosti

septembar 2023. godine

Bilten broj 9/2023

Sadržaj:

Aktivnosti	2
Pod lupom.....	5
Šta spada, a šta ne pod poklone funkcionerima?	5
Saopštenja.....	7
EPS nezakonito skriva informacije	7
Konferencije	9
Pristup informacijama od javnog značaja na niskom nivou.....	9
Inicijative i analize	12
Nova Strategija borbe protiv korupcije: čemu služi i zašto ne radi?.....	12
Mediji	14
Očekujemo da se javna preduzeća sve češće pozivaju na poslovnu tajnu da bi prikriili informacije..	14

Aktivnosti

Transparentnost Srbija je, sa organizacijom Partneti Srbija, 27. septembra obeležila Međunarodni dan prava javnosti da zna. Detaljnije u poglavlju „Konferencije“.

Programski direktor TS, Nemanja Nenadić, učestvovao je na dva skupa koja su održana u sklopu javne rasprave o dva nova medijska zakona – o javnom informisanju i elektronskim medijima. Ti skupovi su održani u Nišu 20.9, i u Beogradu 13.9.2023. On je ovu priliku iskoristio da od ministra informisanja i telekomunikacija i njegovih saradnika zatraži obrazloženja u vezi sa predloženim odredbama zakona koje su se pokazale kao sporne i najavio da će TS dostaviti svoje pisane predloge i komentare.

Najspornije načelno pitanje u ovim nacrtima zakona jeste njihova neusaglašenost sa Medijskom strategijom, radi čije realizacije se oni navodno donose. Naime, očigledno je da pojedina rešenja odstupaju od Strategije, a da to ni na koji način nije konstatovano u obrazloženju. To se pre svega odnosi na omogućavanje da država posredno bude osnivač medija, jer bi prema predloženoj odredbi takva mogućnost postojala kada je reč o preduzećima u vlasništvu države koja ne obavljaju delatnosti od opšteg interesa. Norma je skrojena tako da legalizuje postojeću situaciju u kojoj je Telekom Srbija posredno vlasnik nekoliko medija, što je samo po sebi sporno iz više razloga, ne samo zbog odstupanja od Strategije. Pored toga, mogućnost osnivanja medija bi dobila i brojna druga preduzeća u državnom vlasništvu, uključujući EPS AD.

Kriterijum poštovanja standarda profesije, kao osnov za dodelu podrške medijima za realizaciju projekata nije obezbeđen predloženim rešenjima, jer je predviđeno da se ocene Saveta za štampu uzimaju u obzir samo kod medija koji su prihvatili nadležnost tog tela. Iako su kao javni interes prepoznate i neke oblasti koje se odnose na borbu protiv korupcije, zakon i dalje ne bi dao garancije da bi na konkursima bilo obezbeđeno finansiranje potreba u svim pomenutim oblastima.

Kada je reč o transparentnosti medijskog vlasništva i drugih podataka od značaja za procenu uticaja na uređivačku politiku, zakonska rešenja donose napredak u odnosu na postojeće stanje. Međutim, sudeći prema onom što je napisano i odsustvu jasnih odgovora, nema naznaka da će podaci biti objavljeni u pretraživom obliku.

Zakon o javnom informisanju ne nudi rešenja za mnoge druge probleme prepoznate u praksi, koji omogućavaju SLAPP tužbe, ili koji onemogućavaju lica koja su oštećena medijskim napisima da dobiju adekvatnu pravnu zaštitu.

Pojedina pravila koja se odnose na izbornu kampanju nalaze se u Zakonu o elektronskim medijima (obaveza objavljivanja tarife za izbornu oglašavanje, prenošenje informacija o nekim vidovima funkcionerske kampanje), a TS predlaže da se ta pravila modifikuju i da se premeste u opšti medijski zakon, kako bi važila za sve vrste medija.

Velike polemike sa razlogom je izazvao status aktuelnih članova Saveta REM nakon izmena zakona koje predviđaju drugačije predlagače i uslove za izbor. Nije logično zalaganje Ministarstva da se ne krnje postojeći mandati članova, a u svakom slučaju je pravno moguće predvideti i drugačije rešenje, da se nakon izmena zakona ponovo sprovede postupak izbora.

Najzad, zakoni ne predviđaju promene u pogledu nabavke usluga oglašavanja i drugih medijskih usluga. Medijska strategija i akcioni plan predviđaju da se ta materija uredi kroz izmene Zakona o javnim nabavkama, ali bi, u odsustvu volje za izmenu tog akta, odgovarajuće norme mogle biti unete i u Zakon o javnom informisanju i medijima.

Godišnja konferencija međunarodnog Partnerstva za otvorenu upravu (OGP) održana je 7. i 8. septembra u Talinu. Nakon ove konferencije, na posebnom panelu koji je posvećen zapadnom Balkanu, ogranci Transparency International su organizovali sesiju na kojoj su predstavljeni ključni izazovi u oblasti finansiranja izborne kampanje, kao i moguća rešenja koja bi se mogla pronaći kroz obavezivanje nacionalnih institucija da će poboljšati zakone i praksu.

Nemanja Nenadić iz TS je, kada je reč o Srbiji, govorio o tri problema. Prvi je nepostojanje adekvatnih informacija o prihodima i troškovima kampanja u doba dok ona traje i izložio predlog da se ta materija uredi po uzoru na rešenja iz Češke („otvoreni račun“). Dalje, ukazao je na to da u Srbiji nije uređena uopšte kampanja koju vode „treća lica“, a da se u praksi to tumači tako da političke stranke nemaju obavezu da uključe u svoje izveštaje čak ni troškove koje su imali njihovi kandidati na izborima, kada ovi samostalno vrše promociju. Treća aktuelna tema odnosi se na poklone koje stranke ili stranački aktivisti dele građanima, uz promociju na stranačkim društvenim mrežama.

U Kragujevcu je, 25. i 26. septembra u organizaciji Transparentnost i Srbije i Bečejskog udruženja mladih, održana radionica za predstavnike civilnog društva pod nazivom "Javne nabavke i najčešće nepravilnosti - od izrade plana do kontrole izvršenja". Radionici je pored predstavnika civilnog društva prisustvovala i direktorka USAID-a u Srbiji Brooke Isham. Na radionici su kroz tok postupka javne nabavke prikazane i najčešće nepravilnosti u njima, a predstavnici Bečejskog udruženja mladih su dali primer na koje načine lokalne organizacije civilnog društva mogu vršiti monitoring nad javnim nabavkama.

Na sastanku održanom u hotelu BAH u Beogradu, 22. septembra, predstavljeni su prvi nalazi Indeksa javnih nabavki u lokalnim samoupravama - LPPI 2023. Ovaj indeks je izrađen po uzoru na Indeks transparentnosti lokalnih samouprava (LTI) i meri stepen razvoja javnih nabavki u 30 lokalnih samouprava. 20.9. rasprava o nacrtima novih medijskih propisa

Transparentnost Srbija održala je 4. ciklus radionica za 44 lokalne samouprave u Srbiji čiji je cilj unapređenje budžetskih konsultacija, javnih rasprava i izveštavanja o uključivanju građana u proces donošenja budžeta opština i gradova. Radionica koja je održana 28. i 29. septembra u Beogradu, deo je projekta „Program odgovorne lokalne finansije i uključivanje građana – podrška unapređenju u oblasti uključivanja građana u procese donošenja odluka“ koji finansira švajcarska vlada, a sprovodi predstavništvo HELVETAS Swiss. Projekat treba da unapredi poverenje između građana i lokalne

samouprave i povećá učešća građana u procesima donošenja odluka u lokalnoj zajednici, posebno budžeta lokalne samouprave.

Antikorupcijsko savetovalište TS (ALAC) radilo je i tokom septembra. Sve informacije o mogućim slučajevima korupcije građani mogu prijaviti, odnosno dobiti potrebna obaveštenja, na broj 069 1978 158 ili putem mejla ts@transparentnost.org.rs.

U septembru smo imali 129 objavljenih vesti o našim aktivnostima ili izjava predstavnika TS.

Na sajt TS, u segmentu „Inicijative i analize“, postavili smo nekoliko novih [analiza](#), kao i predloga za poboljšanje propisa. Među njima su i komentari i predlozi u okviru javne rasprave o Strategiji i Akcioni planom za borbu protiv korupcije i komentari i predlozi na Predlog uredbe o kapitalnim projektima, kao i [zahtev Vladi Srbije](#) da donese upravni akt u skladu sa presudom Upravnog suda. Reč je o postupku zbog u vezi sa zahtevom TS da Vlada dostavi dokumente o koncesiji za beogradski aerodrom..

Prenosimo izbor tekstova koje smo objavili u prethodnom mesecu:

Pod lupom

Šta spada, a šta ne pod poklone funkcionerima?

22. septembra 2023.

Nepostojanje precizne defincije šta je poklon u Zakonu o sprečavanju korupcije daje mogućnost zloupotrebe odnosno podmičivanje javnih funkcionera.

Bivši predsednik opštine Palilula Aleksandar Jovičić uhapšen je zbog navodnog primanja mita. On se branio time da novac za koji se veruje da potiče od mita u stvari bio poklon za svadbu.

S druge strane, bivši gradonačelnik Beograda Siniša Mali je priznao da školovanje njegovo troje dece plaća prijatelj koje iznose 60.000 evra godišnje, zbog čega je [Agencija za sprečavanje korupcije](#) pokrenula postupak provere imovine i prihoda jer nije naveo podatke o novcu za školarinu. I nije završio u sudnici.

Iako ova dva slučaja imaju sličnosti, ishodi su potpuno različiti, a nameće se pitanje šta bi bilo da su se pomenuti investitori pojavili na svadbi i darovali novac kao poklon.

[Zakonu o sprečavanju korupcije](#) nalaže da se prijavljuju pokloni koji su „u vezi sa vršenjem funkcije“, to jest zabranjuje da se oni primaju, osim prigodnih i protokolarnih. Prigodni i protokolarni pokloni su u zakonu definisani tako da se odnose samo na ono što se zaista dešava u sklopu vršenja javne funkcije, poput poklona drugih državnika predsedniku naše države ili poklon koji će neki ministar prosvete dobiti prilikom susreta u nekoj seoskoj školi.

Nejasno je šta sve obuhvata vezu s vršenjem funkcije

S druge strane, kako za N1 navodi Nemanja Nenadić, pogramski direktor organizacije [Transparentnost Srbija](#), ne postoji definicija šta se sve smatra da jeste u vezi sa vršenjem funkcije. Kako kaže, opšte je pravno pravilo da se u slučajevima kada postoje neke obaveze koje su nejasno definisane one moraju tumačiti u korist obveznika, koji može postati okrivljeni zbog kršenja pravila.

„Tako, veoma vredan dar koji funkcioner ili član njegove porodice dobije u privatnim odnosima, nekim vidljivim povodom ili bez njega, ostaje ispod radara, bez obzira na to što bi krug „prijatelja“ možda bio značajno uži da nije reč o osobi koja može da uzvрати zahvalnost o trošku poreskih obveznika“.

Nenadić navodi da nije sve „crno“ odnosno da će se neki pokloni sigurno odraziti na vrednost i strukturu imovine koju funkcioner ima na kraju godine, pa će ipak postojati obaveza da ih prijave Agenciji. To se ne čini odmah po prijemu, već

naknadno. To su situacije kada se vrednost ili struktura njegove imovine promeni tokom godine i kada je ta promena veća od prosečne godišnje zarade u Republici što iznosi oko milion dinara.

„To znači, funkcioner koji dobije na poklon automobil, brod, nakit i slično, po zakonu bi trebalo da to prijavi nakon isteka godine. Da li je to učinio, nekad se može proveriti, primera radi kad je reč o predmetima koji inače podležu registraciji, a nekada je to praktično nemoguće, osim na osnovu dojave“, smatra Nenadić.

On ističe da s druge strane, neki darovi mogu biti izuzetno vredni, a da dužnost prijavljivanja čak i ne postoji.

Školovanje, lečenje, pomoć porodici

„Na primer, ako „prijatelj“ plati kao školarinu potomcima funkcionera nekoliko desetina hiljada evra, vrednost imovine funkcionera se ni za dlaku neće promeniti na kraju godine, samo će izbeći troškove koje bi inače imao“.

Ista stvar važi i u slučaju plaćenog odmora na dalekim destinacijama, ustupanja jahte ili aviona, plaćene lične promocije u medijima, održavanja privatne vile, računa za proslave u restoranima i bilo koja druga usluga koja donosi nekakve koristi funkcioneru, a ne povećava mu vrednost imovine. To važi za operacije ili neki drug vid lečenja. U pitanju su sume koje mogu ići i do nekoliko stotina hiljada evra.

Prema zakonskoj definiciji javni funkcioner je svako izabrano, postavljeno ili imenovano lice u organu javne vlasti, osim lica koja su predstavnici privatnog kapitala u organu upravljanja privrednog društva koje je organ javne vlasti, dok je „član porodice“ je supružnik ili vanbračni

partner, roditelj ili usvojitelj, dete ili usvojenik javnog funkcionera. Tako je moguće zloupotrebe zakon ako se neka od pomenutih usluga učini nekom poput rođenog brata, sestre, njihovoj deci, bliskom rođaku ili prijatelju....

Ovakvo zakonsko rešenje po Nenadiću ne može se nazvati samo „rupom u zakonu“.

„To nije obična rupa u zakonu, već pravi krater“, smatra Nenadić.

On kaže da bi sve ove stvari mogle da budu predmet ispitivanja Poreske uprave, ali o tome da li ih ona uopšte vrši i na koji način još manje se zna nego kada je reč o proverama koje vrši Agencija.

„Kada je donet Zakon o utvrđivanju porekla imovine i posebnom porezu, on je najavljen kao antikorupcijski, ali bez ijedne odredbe koja bi nalagala da prioritetan predmet provere budu upravo oni koji su imali prilike da budu korumpirani. Primera radi, sadašnji i bivši funkcioneri ili službenici koji su radili poslove kod kojih je rizik od korupcije veći, poput izdavanja dozvola, pojedini inspekcijski poslovi. Prema pravilima iz tog zakona, predmet ispitivanja nije samo imovina, već bi to mogli da budu i "izdaci za privatne potrebe“, zaključuje Nenadić za N1.

Saopštenja

EPS nezakonito skriva informacije

15. septembra 2023.

EPS AD, društvo kapitala u vlasništvu države nezakonito uskraćuje javnosti bitne informacije o svom radu i mogućem raspolaganju imovinom velike vrednosti. Transparentnost Srbija, još od 26. maja 2023, pokušava da kod Elektroprivrede Srbije proveri navode iznete u medijima, prema kojima je EPS razmatrao predlog za formiranje zajedničke kompanije sa „MVM Group“ iz Mađarske o formiranju zajedničkog preduzeća u koje bi bilo preneto 11 hidroelektrana. Tek nakon četvrtog obraćanja dobili smo odgovor da su ovi podaci nedostupni, jer bi davanje informacija „otežalo ostvarenje opravdanih ekonomskih interesa između dve države“ i da traženi dokumenti predstavljaju poslovnu tajnu „jer su tako označeni od autora dokumenta“.

Već na prvi pogled je jasno da je rešenje EPS AD nezakonito, jer je zahtev odbijen po svih deset tačaka, iako uopšte nije tražena poslovna korespondencija između EPS i mađarske kompanije, niti poslovne tajne te firme. Tako, EPS tretira kao „poslovnu tajnu“ i sledeće: da li poseduje predlog i usvojeni dnevni red sednica nadzornih odbora koje su održane u 2023. godini, da li je predlog mađarske kompanije bio tačka na sednicama dnevnog reda; da li postoje zapisnici sa sednica nadzornog odbora; da li je na sednicama odlučivano o ponudi; koja služba EPS ili spoljni konsultanti su analizirali dostavljenu ponudu i izradili o tome „Informaciju“ za Nadzorni odbor; kog datuma je EPS dobio ponudu; sa kojim državnim organima se EPS konsultovao ili pribavljao mišljenja u vezi sa ovom ponudom i slično.

Informacija koja je uskraćena, a naročito je značajna, jeste da li EPS ponudu mađarske strane tretira kao „samoinicijativni predlog“ zainteresovanog lica u smislu Zakona o javno-privatnom partnerstvu i koncesijama. Taj zakon, naime, daje mogućnost da se na osnovu inicijative potencijalnog privatnog partnera formira zajedničko preduzeće ili drugi oblik javno-privatnog partnerstva sa preduzećem u vlasništvu Srbije, ali takođe nalaže da se pre toga sprovede postupak nadmetanja, u kojem inicijator ne sme imati nikakvu prednost u odnosu na druge kandidate. Obaveze iz ovog zakona se odnose i na EPS AD, bez obzira na nedavnu promenu statusa.

S druge strane, pozivanje na „zaštitu ekonomskih interesa“ Srbije i Mađarske (a ne samo poslovnih interesa kompanija), ukazuje na moguće postojanje namere da se pri zaključenju ovog ugovora zaobiđe zakonska obaveza nadmetanja uz pozivanje na međudržavni sporazum, kao što je Vlada Srbije već učinila kod brojnih infrastrukturnih projekata.

Imajući u vidu da su informacije o postojanju ove ponude već objavljene u medijima i da su opravdano izazvale zabrinutost jer je reč o raspolaganju veoma vrednim resursima, Ministarstvo energetike i EPS bi trebalo da samostalno, ne čekajući na zahteve za pristup informacijama, predoče građanima planove za upravljanje tim resursima.

Bitno je naglasiti da ovo nisu jedine bitne informacije o kojima EPS ne obaveštava javnost na primeren način. Tako smo, još 16. avgusta zatražili informaciju o načinu na koji će Nadzorni odbor EPS utvrđivati i

ceniti ispunjenost postavljenih kriterijuma za izbor novog generalnog direktora najvrednijeg državnog preduzeća, budući da to nije propisano zakonom, statutom ili drugom javno dostupnom odlukom ovog preduzeća, niti je navedeno u samom oglasu. Iako rok za prijavljivanje kandidata ističe danas (15.9.2023), EPS je odgovorio da će ove dokumente moći da nam dostavi tek 25.9.2023!

Inače, EPS je 9.6.2023. odbio prvobitni zahtev za pristup informacijama o sednicama nadzornog odbora uz očigledno lažnu tvrdnju u službenom spisu da „tražene informacije nisu sadržane u određenom dokumentu“. Umesto ulaganja žalbe Povereniku ili pokretanja drugih postupaka, EPS-u smo pružili priliku za otklanjanje ove nezakonitosti, koja može sadržati i elemente krivičnog dela, najpre kroz dopis ovlašćenom licu za postupanje po zahtevima u EPS, a zatim i novom predsedniku Nadzornog odbora. Umesto njega, na taj dopis je odgovorio aktuelni vršilac dužnosti direktora, ali se nije osvrnuo na konkretne argumente o nezakonitosti postupanja, već je izneo samo generalnu opredeljenost organa i zaposlenih u EPS da postupaju u skladu sa propisima. Transparentnost Srbija je potom podnela novi, dodatno razrađen zahtev za pristup informacijama, 26.7.2023. EPS je zatražio duži rok za postupanje, jer je navodno bilo potrebno više vremena za prikupljanje informacija, kao i zbog velikog broja predmeta u postupku. Odgovor da je sve „poslovna tajna“ stigao je 11.9.2023.

Konferencije

Pristup informacijama od javnog značaja na niskom nivou

27. septembra 2023.

Međunarodni dan prava javnosti da zna Partneri Srbija i organizacija Transparentnost Srbija obeležili su organizovanjem konferencije "Transparentnost na agendi – Pristup informacijama, borba protiv korupcije i otvorenost pravosuđa". U okviru prvog panela u prostorijama Fondacije za otvoreno društvo razgovor je bio posvećen značaju transparentnosti za sprečavanje i borbu protiv korupcije. Konferencija je organizovana kao radionica radionica u okviru projekta "Angažovanje građana za javni integritet na Zapadnom Balkanu i Turskoj", i posvećena je jednom od pitanja koje je značajno za skoro sve institucije i oblasti istraživanja Sistema nacionalnog integriteta (National Integrity Study - NIS)

Ana Toskić Cvetinović, izvršna direktorka Partnera Srbija ukratko je predstavila stanje u oblasti pristupa informacijama. Ona se osvrnula na ustavnu reformu i usvajanje pravosudnih zakona, kao i izmene strateškog okvira koji uređuje borbu protiv korupcije.

Programski direktor Transparentnosti Srbije Nemanja Nenadić izjavio je da je transparentnost jedan od osnovnih preduslova za efikasnu borbu protiv korupcije, a da su transparentnost i dostupnost informacijama od javnog značaja u Srbiji na jako lošem nivou.

Objasnio je da se i pored Izmena i dopuna zakona o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja koji je donet 2021. godine, stvari nisu promenile nabolje i da je pitanje transparentnosti u javnom diskursu skrajnuto i o njemu se gotovo i ne govori. "Ono što zabrinjava je činjenica da ovde nije reč o normalnom nedostatku, već o odsustvu volje i želje da se informacije, koje se smatraju osetljivim, učine dostupnim", rekao je Nenadić. Dodao je da je veliki problem i taj što ne postoji odgovornost za nedostavljanje traženih informacija.

"Postoje razne tehnike ili taktike za izbegavanje dostavljanja informacija. Jedna od najčešćih je potpuno ignorisanje", istakao je Nenadić. Pojasnio je da u takvim slučajevima, onaj od koga je tražena informacija, a reč je o organima javne uprave, ne dostavlja nikakvu povratnu informaciju, pa samim tim ni razlog zašto je određenu informaciju nemoguće podeliti.

"U poslednje vreme sve je više slučajeva, mada je ovaj izgovor dominantan u privatnom sektoru, da se onaj od koga je tražena informacija ograđuje time da je to poslovna tajna i da zbog toga ne može biti obelodanjena javnosti", podvukao je Nenadić.

V.D. pomoćnica generalnog sekretara poverenika za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti Slavoljupka Pavlović rekla je da je glavni problem sa informacijama od javnog značaja bio neizvršenje odluke Poverenika kao i ćutanjke organa izvršne vlasti. "Mislili smo da će novi zakon, odnosno Izmene i dipune zakona o slobodnom pristupu informacijama od javniog značaja koje su stupile na snagu 2021. godine ovaj problem biti rešen. Međutim, do toga nije došlo", naglasila je Pavlović. Dodala je da je situacija još gora i da se trenutno suočavamo sa sistemskom zloupotrebom prava. Ona je objasnila da je najveći problem nastao kada je Upravni sud promenio svoj stav o naknadi troškova.

“Pre promene ovog stava u postupku po žalbi, onaj ko traži informaciju sam je snosio troškove čak i ako je žalba bila osnovana. Međutim, sada imamo situaciju da ukoliko je žalba osnovana troškove postupka za advokata snosi organ javne vlasti protiv kojeg je izjavljena žalba kao prvostepeni organ i poverenik, kao drugostepeni organ”, istakla je Pavlović.

Ona je dodala da je ovakav zaokret u promeni stava širom otvorio vrata za sistemsku zloupotrebu prava i izvlačenja para iz budžeta.

Mila Josifovska Danilovska iz Metamorphosis fondacije iz Severne Makedonije osvrnula se na uticaj procesa EU integracija na transparentnost vlasti u zemljama Zapadnog Balkana. Njen zaključak je da su sve zemlje deklarativno otvorene i transparentne, ali da na situaciju u praksi utiče i kontinuirana politička nestabilnost i politička volja da se pozabave ovom temom.

Andrija Mladenović iz Centra za evropske politike predstavio glavne probleme kod transparentnosti javnih nabavki, a oni se odnose na klijentelizam, prilagođavanje tenderskih procedura, konflikte interesa i izmene ugovora u fazi implementacije gde može i doći do najviše malverzacija.

Drugi panel, onaj o značaju transparentnosti pravosuđa za pristup pravdi i jačanje poverenja građana u rad pravosuđa je otvorila Sofija Mandić iz CEPRIS-a koja je ukazala da se bitka za vladavinu prava vodi pre svega na terenu pristupa informacijama, a Kristina Kalajdžić iz Partnera Srbija istakla je da institucije ne izlaze proaktivno u javnost i ne organizuju konferencije za medije. Curenje podataka sa druge strane vrlo je primetno, naročito ka tabloidnim medijima - naglasila je ona.

Predrag Milovanović, član Visokog saveta tužilaca predstavio je kako zaposleni u tužilaštvu vide odnos sa javnošću. Kako je rekao, sada postoji javnost sednica Visokog saveta tužilaštva, kroz uživo prenose na sajtu. Ovo je ušlo i u Poslovnik o radu i time postalo i zakonska kategorija, što je značajan pomak u praksi.

Bojana Jovanović iz KRIK-a ukazala je da ne postoji nikakva proaktivna transparentnost, sem saopštenja. Jako je retko da neko iz pravosuđa pristane na intervju sa istraživačkim medijima. Informacije ne cure, informacije se plasiraju sa jasnom namerom da proizvedu određenu posledicu, dodala je ona. Politički uticaj je i u pravosuđu dosta primetan, bira se o kojim slučajevima ćemo pričati, a koje ćemo da guramo pod tepih i krijemo.

Robert Sepi iz Transparentnosti Srbija u toku panela osvrnuo se na postupke pred upravnim sudom i šta bi trebalo popraviti kako bi pravosuđe bilo transparentnije. On je ocenio da postoji problem sa organima protiv čijih rešenja nije moguće uložiti žalbu Povereniku. Upravnom sudu je podneto 48 tužbi protiv ovih sedam organa, a na drugom mestu nalazi se Vrhovni kasacioni sud, što jasno pokazuje da pravosudni organi nisu transparentni koliko bi trebalo.

Panelisti su se osvrnuli i na reformu pravosuđa i kako građani mogu da utiču na taj proces. Kristina Kalajdžić smatra da civilni sektor i građani ne bi trebalo da budu ti koji ubeđuju najviše pravosudne organe da budu transparentni, već bi oni sami to trebalo da čine po proaktivnoj osnovi. Civilni sektor je bio aktivan u procesu donošenja novih pravosudnih zakona, a transparentnost nije obuhvaćena reformom pravosudnih zakona, jer je ona "već regulisana zakonom i podzakonskim aktima".

Istaknuto je i da već sada imamo Visoki savet sudstva i Visoki savet tužilaštva koji donose dva interna akta gde jedan odlučuje da reguliše i propiše obavezno snimanje i emitovanje sednica, dok se drugi i dalje nije odlučio na taj korak.

Predrag Milovanović se složio da su VSS i VST nosioci dalje pravosudne reforme i ukazao da postoje pojedinci unutar institucija koji se bore za odgovoran rad organa javne vlasti.

Stav Bojane Jovanović je da bi javno objavljivanje imena tužilaca, sudija i postupajućih sudija konkretnih predmeta doprinelo njihovoj većoj odgovornosti za ono što rade. Ona smatra i da su novinari važna zona između pravosuđa i samih građana.

Inicijative i analize

Nova Strategija borbe protiv korupcije: čemu služi i zašto ne radi?

8. septembra 2023.

Koalicija prEUgovor objavila je analizu nove Strategije za borbu protiv korupcije. Izrada nove Strategije manje je plod dugotrajnih i brižljivih analiza, a više želje da se čitav posao okonča pre novog Izveštaja Evropske komisije o napretku Srbije. Opis stanja u nacrtu Strategije ne odražava suštinu problema u ovoj oblasti, ostaje nejasno šta će biti menjano u antikorupcijskim propisima, neadekvatno je planirano jačanje kapaciteta državnih organa, a ciljevi su nedovoljno ambiciozno zacrtani, glavni su zaključci nove prEUgovor brze reakcije.

Postoje snažni pokazatelji da je donošenje nove Strategije za borbu protiv korupcije u Srbiji, o čijem je predlogu javna rasprava trajala do 5. septembra 2023. godine, manje plod dugotrajnog i brižljivog razmatranja dosadašnjih i budućih javnih politika u ovoj oblasti, a više želje da se čitav posao okonča pre nego što bude bio zaključen novi Izveštaj Evropske komisije o napretku Srbije. Iako analize rizika za pojedine oblasti (koje nisu objavljene) sadrže brojne kvalitetne nalaze i preporuke, predlozi Strategije i Akcionog plana, kao krajnji produkti, veoma su daleko od toga da pruže celovit odgovor na probleme suzbijanja korupcije u Srbiji u ovom trenutku.

U prethodnom Izveštaju EK, koji je objavljen u jesen 2022, konstatovano je da „Srbija tek treba da pripremi novu strategiju za borbu protiv korupcije i akcioni plan, i uspostavi efikasan koordinacioni mehanizam kako bi se operacionalizovali ciljevi politike u vezi sa sprečavanjem i suzbijanjem, i temeljno rešavalo pitanje korupcije”. Kao jedan od tri ključna zadatka navodi se „priprema, usvajanje i početak sprovođenja nove strategije za borbu protiv korupcije, podržane uverljivim i realističnim akcionim planom, kao i efikasnim mehanizmom koordinacije”. Preostale dve ključne preporuke odnose se na ispunjenje preporuka GRECO i na unapređenje gonjenja korupcije, naročito one na visokom nivou.

Srbija nema nacionalni antikorupcijski planski dokument već gotovo pet godina. Prethodna Antikorupcijska strategija usvojena je u Narodnoj skupštini 1. jula 2013, na talasu predizbornih obećanja nove vladajuće stranke, koja je borbu protiv korupcije uzela kao okosnicu svojih kampanja, i uz veliku promociju. Ona je gotovo neprimetno istekla 31. decembra 2018. Akcioni plan za njeno sprovođenje, usvojen krajem avgusta 2013, u velikoj meri ostao je neostvaren ili nije bilo moguće nesumnjivo utvrditi koji su rezultati sprovedenih aktivnosti. Agencija za borbu protiv korupcije (sada: Agencija za sprečavanje korupcije) redovno je izveštavala Narodnu skupštinu o prikupljenim podacima i o svojim zaključcima vezanim za ostvarenje planskih dokumenata. Skupština o tim izveštajima nije raspravljala, čak ni nakon što je prošao petogodišnji period važenja ovih planskih dokumenata.

Koalicija prEUgovor je ovu brzu reakciju dostavila Ministarstvu pravde u okviru javne rasprave koja je okončana 5. septembra. Među preporukama koalicije prEUgovor izdvajamo sledeće:

- Nacionalnu Strategiju za borbu protiv korupcije treba da usvoji Narodna skupština, a tek bi potom Vlada Srbije, na osnovu usvojene Strategije, trebalo da usvoji konačnu verziju Akcionog plana.
- Strategija i Akcioni plan treba da se bave i onim pitanjima koja su sada izostavljena, jer se odnose na nadležnosti organa izvršne vlasti, što podrazumeva bitne dopune postojećih predloga ovih akata.
- Strategija i Akcioni plan treba da pokažu jasno opredeljenje za otklanjanje svih do sada poznatih manjkavosti pravnog sistema za borbu protiv korupcije (npr. nedovoljna usklađenost, pravne praznine, diskrecija u primeni pravila, odsustvo analiza rezultata primene, štetne izmene, narušavanje jedinstva pravnog sistema posebnim zakonima, arbitrarna autentična tumačenja).
- Strategija i Akcioni plan treba da predvide razmatranje potrebe za dopune Ustava Srbije.
- Kada je reč o represiji korupcije, naglasak treba da bude na proaktivnosti, to jest na ispitivanju svih argumentovanih sumnji na korupciju, kao i na sponi represije i prevencije (otklanjanje nedostataka u sistemu, koji su uočeni na osnovu otkrivenih slučajeva korupcije).
- Kad god su neki problemi u propisima već uočeni, treba bez odlaganja početi proces izmena i dopuna antikorupcijskih zakona.
- Proces izrade analiza koje se predviđaju pre izmene zakona mora biti potpuno otvoren za javnost.
- Jačanje kapaciteta državnih organa treba planirati pre svega u odnosu na potrebu da odgovore novim zadacima i povećaju obim svojih aktivnosti.
- Za ciljeve Strategije, kao i za pojedine aktivnosti u Akcionom planu, treba odrediti ambicioznije „mete” kako bi se makar pokušalo da primena ovih planskih dokumenata značajno unapredi stanje u oblasti borbe protiv korupcije.

Mediji

Očekujemo da se javna preduzeća sve češće pozivaju na poslovnu tajnu da bi prikrili informacije

Nova ekonomija, Katarina Baletić, 29. septembra 2023.

Nakon što javna preduzeća postanu akcionarska društva ili društva sa ograničenom odgovornošću, kako to predviđa novi zakon, očekujemo da će se ova preduzeća sve češće pozivati na poslovnu tajnu kao osnov za uskraćivanje informacija, navodi programski direktor Transparentnost Srbija Nemanja Nenadić.

„Sa stanovišta Zakona, oni su i dalje obezbeženi. Čim su u pretežnom državnom vlasništvu, oni imaju sve obaveze iz Zakona o slobodnom pristupu informacijama, kao kada su bili javna preduzeća. Međutim, u praksi očekujemo da će se sve češće pozivati na poslovnu tajnu kao osnov za uskraćivanje informacija. Na kraju krajeva, imamo primer Telekoma koji već godinama funkcioniše u tom statusu, koji je takođe obveznik zakona, a koji ne pruža uopšte informacije po zahtevima i ponaša se kao da se taj Zakon na njih uopšte i ne odnosi“, navodi on, a prenosi Nova ekonomija.

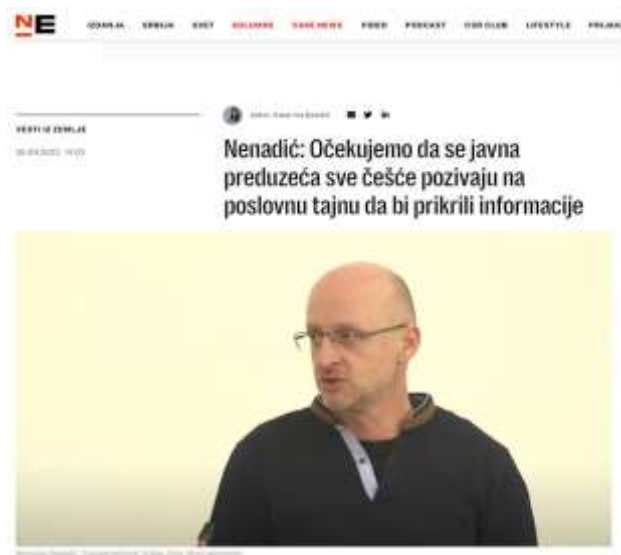
Nenadić daje i primer problema sa kojim se susrela Transparentnost Srbija kada je ova organizacija tražila podatke od Elektroprivrede Srbije (EPS) o odlučivanju o ponudi partnera iz Mađarske za formiranje zajedničkog preduzeća u koje bi ušao deo hidroelektrana.

„Taj zahtev je odbijen uz pozivanje na poslovnu tajnu i interese međudržavne saradnje, a sasvim je očigledno da mnoge od informacija koje smo tražili ne mogu biti pokrivene tim izuzecima poput činjenice da li je Nadzorni odbor EPS-a o nečemu raspravljao ili nije“, kaže on.

Nenadić ističe da postoji naznaka da će se ponovo ući u proces izmene Zakona o pristupu o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja.

Transparentnost će ponovo dati predloge koji 2021.godine, kada je poslednji put menjan Zakon, nisu bili prihvaćeni.

„Ono što je ključno, to je da se obezbedi pristup informacijama uvek i svuda kada poverenik to naloži, a gde i dalje ne postoji neki efikasan sistem, koji bi pre svega Vlada Srbije trebalo da primeni, da bi sva ta rešenja izvršila, da bi se pružile informacije tražiocima. Šta više, imamo kontra primer, gde Vlada sama, kada se od nje traže informacije, ne dostavlja ili ignoriše zahteve ili se poziva na neke osnove koji očigledno ne postoje,“ kaže Nenadić.

Pristup informacijama od javnog značaj nije se poboljšao nakon izmenjenog zakonskog okvira, ocenio je Nenadić.

„U Srbiji imamo nezadovoljavajuću situaciju i ove godine i stvari se nisu ni malo promenile na bolje nakon početka primene novih zakonskih rešenja. I dalje imamo iste probleme sa kojima smo se suočavali i ranije, veoma česta je situacija gde organi vlasti ne odgovaraju uopšte ili se pozivaju na neke razloge za uskraćivanje informacije koji uopšte ne stoje“, kaže Nenadić.

Dodaje i da je poseban problem pristup informacijama koje se traže od Vlade jer se pravna zaštita u tom slučaju pokazala kao neefikasna. U slučaju da Vlada ne odgovori ili odbije da dostavi informacije, jedina mogućnost koja postoji je podnošenje tužbe Upravnom sudu.

„I onda čekamo godinama da sud donese odluku“, dodaje Nenadić.

